

"המחסום שלא נפתח"

הוא בכל זאת מהסס, לא נעים לשבור מחסום, מה יגידו השכנים...

הודעות 'קופצות', עוד מחלקי עיתונים מחברת ההפצה שלו מדווחים על תקלה, לזה פנצ'ר בגלגל, לאחר נגנב מצבר האופנוע...

השמועה אמרה שחברת הפצה מתחרה החליטה להשבית את עבודתם של מחלקי העיתונים המתחרים!

מוחו של האברך מחלק העיתונים פעל במהירות, האם יתבע אותם על הפסד שכרו?

ויתכן שהם ישיבו שהם פטורים שהרי כתב השו"ע: "וביטלו ממלאכתו... אם היה כבר בחדר וסגר עליו מלצאת, הוי גרמא בנזקין ופטור מדיני אדם"⁸ (שו"ע ת"כ י"א⁹).

ועוד יטענו: "לא נשלם לך הכל, היה לך לשבור את המחסום ולצאת... היינו משלמים את מחיר התיקון שהוא זול מהמשכורת הלילית שלך שאתה זה שהפסדת אותנו בכך שלא שברת את המחסום!"

עודו מתלבט והודעה התקבלה מחברת ההפצה בה הוא עבד: "לעובדינו המסורים, אמנם על פי דין אנו פטורים מלשלם לכם כיון שמדובר ב'אונסי' שאיש לא היה יכול לצפות אותו (עיי' גמ' תחילת פרק השוכר את האומנין) אבל לפני משורת הדין אנו נשלם לכם עבור עבודת הלילה שלא בוצעה מחמת החבלה!"

העובדים מיהרו להודות לחברה. אבל כאן רק החלה הפרשה, התברר שחברת ההפצה עצמה היא זו שחיבלה, כדי להעליל על המתחרים שלא יזכו במכרזים נוספים...

האברך שבלילות עבד לפרנסתו כמחלק עיתונים (כשרים¹), קם משנתו בשעת לילה מאוחרת (ובירך את ברכות השחר כו' על פי המבואר בשו"ע סימן מ"ז יג – עיי"ש בפרטי הדין). ורצה לצאת מהחניה.

תקלה! המחסום שביציאה מהחניה של הבנין המשותף לא התרומם והמוקד אינו פעיל בלילות². אף שהיה לו ידע טכני, הוא לא הצליח לפרק את המחסום. האם מותר לו ליסוע ולשבור או לעקם את המחסום ביציאתו³!?

כיון שתלמיד חכם בפנינו (וכבר בירך ברכות התורה – כנ"ל⁴) הוא נזכר בסוגית הגמ' אודות "ממלא רשות הרבים כולה חביות" (ב"ק כז:). ו"ממלא חצר חבירו חביות" (ב"ק כח.). שמותר לשברם בדרכו כדי לעבור, אם אין שם דרך אחרת, ואף הוא יהיה מותר לו לשבור את המחסום ולצאת!

עודו מתלבט והנה עובד לילה נוסף יוצא לעבודתו בעודו מברך ברכות השחר (ע"פ פרטי הדין בשו"ע הנ"ל). וכאשר הוא רואה את חבירו העומד מאחורי המחסום מהרהר, הוא קרא את מחשבותיו ואמר לו: "זה לא בהכרח דומה לדין החביות, החביות הונחו שלא ברשות. כאן המחסום הונח ברשות רק מחמת 'אונסי' הוא לא מתרומם – האם גם במקרה זה מותר לשבור?"

החבר מיהר לדרכו, והאברך מחלק העיתונים מהרהר – האם טענת חבירו צודקת⁵?

והנה מבריקה במוחו התוספתא (ב"ק פ"ב) הדנה לגבי ההולכים בשיירה במקום צר: "חמורים שרגליו של אחד מהם רעות – אינן רשאין לעבור עליו. נפל רשאין לעבור עליו"⁶. ועוברים עליו ודורסים אותו (ירושלמי ב"ק פ"ג ה"ה) כי אין להם מעבר אחר, למרות שהנפילה היתה "באונסי" – ואף כאן שהמחסום נתקע ב'אונסי' – יהיה לו מותר לדורסו⁷! ...!

⁶ עיי' מוליך בדרך עמ' 127 ובחסידי דוד על התוספתא במחלוקת האם פטור מלשלם.

⁷ ושמא לחלק בין נפילה במקום שאין רשות לשהות בו ללא הליכה לבין המחסום שמעיקרא הונח ברשות רק אירע אונס והתקלקל. אמנם עיי' בחשו"ק חמד בכורות לא: לגבי בעל חנות שהקדים לסגור את חנותו ואחד הלוקחות לא שמע את קריאתו וננעל בחנות, להתיר לו לשבור הדלת ולצאת וברור שבעל החנות לא התכוון לנעול אותו ומעין המקרה בפנינו, אולם ניתן לומר בעל החנות פשע בכך שלא בדק היטב מי נשאר בחנות.

⁸ אכמ"ל למשמעות הארצית של חיוב בדיני האדם.

⁹ ועיי' משפט המזיק ח"ב עמ' שצ"ה.

¹ יל"ע האם מותר לעבוד בחלוקת עיתונים שיש בהם דברים שאסור לקוראם.

² יל"ע אם יש שכן שיש לו דרך לפתוח – האם יעיר אותו? האם השכן חייב לקום באמצע הלילה?

³ יש לברר מה הוא החוק המקומי.

⁴ ואכמ"ל לגבי הרהור בדברי תורה האם מחייב ברכת התורה.

⁵ בשערי צדק י' 221 דן הרב נחום גוטלר שליט"א בשער חניה שננעל ואחד השכנים גררו והזיקו. ודן לדון לפטור כיון שנחשב עוסק אצל חבירו, שגם השכנים יהנו מכך והיו מבקשים ממנו, וע"פ שיטת הריב"א שבשטמ"ק ב"ק כז. שמי שמוטל עליו להתעסק בדבר – אין בו דין אדם המזיק (וע"ע רמב"ן ב"מ דף פב: "שאיין באומן הטועה במלאכתו משום מזיק"), ועי"ש בפרטי הדין.